

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

**Практика Європейського суду з прав людини
у кримінальному провадженні**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього
ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 081 «Право»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
кримінального права та правосуддя
Протокол № 14 від 25.02. 2020 року

Чернігів ЧНТУ 2020

Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні. Методичні вказівки до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право» / Укл.: Коломієць Н.В. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет. 2020. 20с.

Укладач: Коломієць Наталія Володимирівна, професор кафедри кримінального права та правосуддя ЧНТУ, д.ю.н., доцент.

Відповідальний за випуск: Сенченко Надія Миколаївна, доцент кафедри кримінального права та правосуддя, кандидат юридичних наук, доцент.

Рецензент: Селецький Олексій Вікторович, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні..	4
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні	4
1.2 Структура навчальної дисципліни.....	8
1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю.....	9
2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	10
2.1 Тема 1. Розвиток європейського механізму захисту прав людини.....	10
2.2 Тема 2. Структура та зміст Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.....	11
2.3 Тема 3. Організаційна структура Європейського суду з прав людини..	12
2.4 Тема 4. Тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.....	13
2.5 Тема 5. Сфера застосування статті 2 Конвенції	14
2.6 Тема 6. Основні концепції статті 3 Конвенції	15
2.7 Тема 7. Процедура виконання рішень ЄСПЛ в кримінальних справах.	16
ДОДАТКИ.....	18
Додаток А – Питання для самоконтролю	18

ПЕРЕДМОВА

Вивчення навчальної дисципліни «**Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні**» є складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право», мета якої – ознайомлення здобувачів з прецедентною практикою Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Окрім її засвоєння студенти повинні набути знання та навички про методи застосування положень Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ) у судовій діяльності, засвоїти невідповідності національного законодавства та правозастосовної практики європейським стандартам, що вже знайшло своє відображення в низці рішень ЄСПЛ проти України.

Належне вивчення навчальної дисципліни дає комплексне уявлення про правову природу рішень Європейського суду з прав людини, порядок їх виконання, юридичну силу висновків, які вони містять, формує аналітичні здібності, а також гуманістичну складову його праворозуміння та правосвідомості, розширює його уявлення про європейські стандарти у сфері прав людини тощо.

За підсумками навчання студент повинен знати: про місце у правовій системі України Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, принципи тлумачення її положень Європейським судом з прав людини, юридична сила і виконання рішень Європейського суду, загальні питання процедури звернення до Суду і провадження в ньому.

Формою контролю знань здобувачів вищої освіти є складання заліку.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ»

Тематичний план навчальної дисципліни «Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні»

Змістовий модуль 1. Правові засади захисту прав людини та основоположних свобод у Європейському суді з прав людини

Тема 1. Розвиток європейського механізму захисту прав людини

Історія Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Протоколи до Конвенції. Нормативно-правові підстави застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в Україні.

Тема 2. Структура та зміст Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Юридична сила положень Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини. Принципи тлумачення Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: принцип врегулювання цілей Конвенції як міжнародного договору; принцип реальності та ефективності прав; принцип динамічного та гнучкого підходу; відсутність територіальних обмежень; принцип пропорційності; автономність тлумачення.

Тема 3. Організаційна структура Європейського суду з прав людини

Історія створення контрольних органів Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Регламент Європейського суду з прав людини. Структура Європейського суду з прав людини. Судді Європейського суду з прав людини. Секретаріат Європейського суду з прав людини. Організація і робота Європейського суду з прав людини. Загальні положення провадження в Європейському суді з прав людини. Порушення провадження. Повноваження судді-доповідача. Вирішення питання щодо прийнятності скарги. Порядок провадження після вирішення питання щодо прийнятності скарги. Судові слухання. Провадження у Великій палаті. Постанови Європейського суду з прав людини. Консультативні висновки Європейського суду з прав людини.

Тема 4. Правові підстави застосування Конвенції та рішень ЄСПЛ при здійсненні правосуддя

Ратифікація Конвенції, Першого протоколу та Протоколів № 2, 4, 7 та 11 на підставі Закону України № 475/97-ВР. Набрання чинності для України Конвенції, Першого протоколу та Протоколів № 2, 4, 7 та 11. Ратифікація Протоколу № 13 на підставі Закону України № 318-IV від 28.11.2002. Ратифікація Протоколу № 14 на підставі Закону України № 3435-IV від 09.02.2006. Зміна назви Конвенції (в українському перекладі) на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законів України» № 3436-IV. Прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV.

Тема 5. Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних положень та принципів судочинства

Принцип верховенства права. Підходи до розуміння принципу верховенства права у науковій літературі. Взаємозв'язок принципу верховенства права і справедливого судового розгляду. Окремі елементи принципу верховенства права у рішеннях ЄСПЛ. Принцип законності. Тлумачення терміну «закон». Принцип рівності. Процесуальна рівність. Принцип змагальності. Принцип гласності і відкритості.

Змістовий модуль 2. Особливості тлумачення та застосування конвенції ЄСПЛ.

Тема 6. Тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Юридична природа рішень ЄСПЛ. Ознаки рішень ЄСПЛ. Прецедентний характер рішень Суду. «Правові позиції» та «Правоположення». Принципи та способи право інтерпретаційної діяльності суду. Принцип ефективного тлумачення. Принцип еволюційного тлумачення. Принцип об'єктивного тлумачення. Принцип правової визначеності. Принцип пропорційності та балансу інтересів. Принцип забезпечення певної свободи національного розсуду. Принцип автономного тлумачення.

Способи тлумачення. Лінгвістичне тлумачення. Історичний спосіб тлумачення. Системний спосіб тлумачення.

Герменевтичний механізм правотлумачної діяльності Суду.

Тема 7. Сфера застосування статті 2 Конвенції

Усі випадки насильницької смерті чи зникнення особи. Розслідування обставин смерті та зберігання матеріалів такого розслідування. Планування та проведення операцій із застосуванням сили. Виключно необхідне застосування сили. Застосування зброї та спецзасобів. Смерть під час військової служби. Надзвичайні ситуації, бойові дії, військові навчання. Загроза для життя у разі вислання (депортації, екстрадиції). Безпечність спорудження та експлуатації об'єктів. Компенсація у зв'язку зі смертю (зникненням).

Тема 8. Основні концепції статті 3 Конвенції

Класифікація поганого поводження. Каткування. Нелюдське поводження. Принизливе поводження. Сфера застосування статті 3 Конвенції. Сполучення з іншими статтями Конвенції. Доведення поганого поводження у Європейському суді. Розслідування заяв про каткування або погане поводження. Обов'язок ефективного розслідування. Основні цілі розслідування. Критерії ефективності розслідування жорсткого поводження: незалежність і неупередженість; ретельність; невідкладність; компетентність; залучення потерпілого і контроль громадськості. Форми розслідування і покарання. Органи розслідування. Процедура розслідування. Види покарань.

Тема 9. Практика застосування у слідчій діяльності положень ст. 3 ЄКПЛ «Заборона катувань»

Сфера застосування ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і

основоположних свобод: випадки перебування особи під контролем держави (усі питання перебування під вартою та/або під контролем державних органів; очікування покарання; затримання осіб, які мають серйозні фізичні вади; примусові заходи медичного характеру; вислання, депортація,

екстрадиція); розслідування як фактів, так і скарг на погане поведження; компенсація у зв'язку з поганим поведженням; загроза поганого поведження; застосування спецзасобів та зброї; застосування сили, планування та проведення операцій із застосування сили; надзвичайні ситуації, надзвичайний стан; надання медичної допомоги; зараження смертельною хворобою; зберігання медичної документації; поведження з особами, які мають психічні розлади; примусове годування; торгівля людьми, кабала, сексуальне рабство.

Абсолютна заборона жорсткого поведження. Види поведження: катування (поведження найвищого рівня жорстокості), нелюдське поведження, поведження, що принижує гідність. Критерії оцінювання певного поведження. Відмінність між видами забороненого поведження.

Тема 10. Національні механізми захисту порушених прав як передумова звернення до Європейського суду з прав людини

Загальні положення національної системи захисту прав осіб. Суб'єкти, що здійснюють захист прав, свобод та інтересів осіб. Правило вичерпання всіх національних способів захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів.

Тема 11. Процедура виконання рішень ЄСПЛ в кримінальних справах

Особливості процедури виконання рішень в кримінальних справах. Справедлива сатисфакція. Обовязкова сила судових рішень та їх виконання. Індивідуальні заходи щодо держав Сторін Конвенції. Загальні заходи. Виконання рішень. Особливості виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

1.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лек.	Пр.			С.р.	
1	2	3	4	5	6	7	11	12	
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Правові засади захисту прав людини та основоположних свобод у Європейському суді з прав людини									
1	Розвиток європейського механізму захисту прав людини	10	/8	2	/0	2/0	6	/8	
2	Структура та зміст Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	12	/12	4	/2	2/2	6	/8	
3	Організаційна структура Європейського суду з прав людини	10	/12	2	/2	2/2	6	/8	
4	Правові підстави застосування Конвенції та рішень ЄСПЛ при здійсненні правосуддя	6	/8	0	/0	0/0	6	/8	
5	Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних принципів кримінального судочинства	6	/8	0	/0	0/0	6	/8	
	Разом за змістовим модулем 1	44	/48	8	/4	6/4	30	40	
Змістовий модуль 2. Особливості тлумачення та застосування конвенції ЄСПЛ.									
6	Тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	9	/7	2	/0	2/0	5	/7	
7	Сфера застосування статті 2 Конвенції	9	/7	2	/0	2/0	5	/7	
8	Основні концепції статті 3 Конвенції	9	/7	2	/0	2/0	5	/7	
9	Практика застосування у судовій діяльності положень ст. 3 ЄКПЛ «Заборона катувань»	7	/7	0	/0	0/0	5	/7	
10	Національні механізми захисту порушених прав як передумова звернення до Європейського суду з прав людини	5	/7	0	/0	0/0	5	/7	
11	Процедура виконання рішень ЄСПЛ в кримінальних справах	7	/7	2/	0	2/0	5	/7	
	Разом за змістовим модулем 4	46	/42	8	/0	8/0	30	/42	
	Усього годин за дисципліну	90	/90	16	/4	14/4	60	/82	

1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні»

Для визначення рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- поточне тестування після вивчення кожної теми;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- оцінка за самостійну роботу;
- залік.

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами під час лекцій, практичних занять та консультацій.

Бали, які набрані здобувачами під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

В кінці семестру, здобувач може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на заліку. Складання заліку є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для здобувачів, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо здобувач виконав всі види робіт протягом семестру (з мінімальними вимогами до знань) та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати залік. Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Залікові білети знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

2.1 Тема 1. Розвиток європейського механізму захисту прав людини

(2 год)

План заняття

1. Передумови прийняття Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Місце Конвенції про захист прав людини та основних свобод в системі права України.

Теми рефератів:

1. Структура Конвенції та її загальна характеристика.
2. Теоретико-правові, політичні та інші передумови прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Порядок формування та структура Європейського суду з прав людини.
4. Юрисдикція Європейського суду з прав людини.
5. Співвідношення міжнародної та європейської систем захисту прав людини.

Література до теми:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. та додаткові протоколи, рат. Законом України від 17.07.1997 р. (зміни в назві конвенції згідно Закону України від 09.02.2006р.) // Офіційний вісник України - 2006. - №32. – Ст. 2371.
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / Спілка адвокатів України ; Рада Європи ; Міжнародний центр з юридичного захисту прав людини / [О.Л. Жуковська (уклад.і наук.ред.)]. — К. : ЗАТ "Віпол", 2004. — 960с.
3. Європейський суд з прав людини: Організація, діяльність, процес [В.В. Лутковська (відп.ред.), І. Шевчук (упоряд.)]. — К. : Праксіс, 2005. — 166с.
4. Європейський Суд з прав людини: організація, процедура, правила звернення / Міністерство юстиції України. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. — 16с.

2.2 Тема 2. Структура та зміст Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

(2 год)

План заняття

1. Елементи принципу верховенства права у рішеннях ЄСПЛ.
2. Окремі аспекти принципу законності, що викладені в практиці ЄСПЛ.
3. Характеристика принципу рівності в контексті рішень ЄСПЛ.
4. Принцип змагальності учасників кримінального судочинства.
5. Принцип гласності та відкритості.

Теми рефератів:

1. Характеристика загальних засад здійснення кримінального судочинства за законодавством України.
2. Принципи тлумачення Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Принцип недискримінації при здійсненні прав і свобод в практиці Європейського суду з прав людини.
4. Принцип доступу до судового захисту в практиці Європейського суду з прав людини.
5. Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в кримінальному судочинстві.

Література до теми:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // *Голос України*. – 2012. - № 90 - 91. – 19 травня.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук. - прак. ком.: у 2 т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – Т.1. – 768с.
3. Оніщенко Н. Принцип законності: природа та сутність в умовах демократичних змін // *Віче*. – 2012. – № 12. – С. 3.
4. Бобровник С.В. Законність // *Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С.Шемшученка*. – К.: Юридична думка, 2007. – С. 274.

2.3 Тема 3. Організаційна структура Європейського суду з прав людини

(2 год.)

План заняття

1. Історія створення контрольних органів Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Регламент Європейського суду з прав людини.
3. Структура Європейського суду з прав людини. Судді Європейського суду з прав людини.
4. Секретаріат Європейського суду з прав людини.
5. Організація і робота Європейського суду з прав людини.
6. Загальні положення провадження в Європейському суді з прав людини.
7. Порушення провадження.
8. Повноваження судді-доповідача.
9. Вирішення питання щодо прийнятності скарги. Порядок провадження після вирішення питання щодо прийнятності скарги.
10. Судові слухання.
11. Провадження у Великій палаті.
12. Постанови Європейського суду з прав людини.
13. Консультативні висновки Європейського суду з прав людини.

Теми рефератів:

1. Структура Конвенції та її загальна характеристика.
2. Теоретико-правові, політичні та інші передумови прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Порядок формування та структура Європейського суду з прав людини.
4. Юрисдикція Європейського суду з прав людини.
5. Співвідношення міжнародної та європейської систем захисту прав людини.

Література до теми:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. та додаткові протоколи, рат. Законом України від 17.07.1997 р. (зміни в назві конвенції згідно Закону України від 09.02.2006р.) // Офіційний вісник України - 2006. - №32. – Ст. 2371.
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / Спілка адвокатів України ; Рада

Європи ; Міжнародний центр з юридичного захисту прав людини / [О.Л. Жуковська (уклад.і наук.ред.)]. — К. : ЗАТ "Віпол", 2004. — 960с.

3. Європейський суд з прав людини: Організація, діяльність, процес [В.В. Лутковська (відп.ред.), І. Шевчук (упоряд.)]. — К. : Праксіс, 2005. — 166с.
4. Європейський Суд з прав людини: організація, процедура, правила звернення / Міністерство юстиції України. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. — 16с.
5. Регламент Європейського суду з прав людини зі змінами та доповненнями на 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.threefold.ru/ru/reglament-evropeiskogo-suda-po-pravam-cheloveka-2013-g>

2.4 Тема 4. Тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

(2 год.)

План заняття

1. Нормативно-правові підстави застосування Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в Україні.
2. Юридична сила положень Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.
3. Принципи тлумачення Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод:
  - принцип врегулювання цілей Конвенції як міжнародного договору;
  - принцип реальності та ефективності прав;
  - принцип динамічного та гнучкого підходу;
  - відсутність територіальних обмежень;
  - принцип пропорційності;
  - автономність тлумачення.

Теми рефератів:

1. Характеристика загальних засад здійснення кримінального судочинства за законодавством України.

2. Принципи тлумачення Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
3. Принцип недискримінації при здійсненні прав і свобод в практиці Європейського суду з прав людини.
4. Принцип доступу до судового захисту в практиці Європейського суду з прав людини.
5. Правові засади застосування практики Європейського суду з прав людини в кримінальному судочинстві.

Література до теми:

1. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч.-практ. посіб. – К.: Правова Єдність, 2016.-486с.
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / ред. О.Л. Жуковська; Спілка адвокатів України; Рада Європи; Міжнар. центр з юрид. захисту прав людини. – К.,2004. – 960 с.
3. Європейський суд з прав людини: організація, діяльність, процес / за ред. В. Лутковської.–К.: Праксіс, 2005.– 168с.

2.5 Тема 5. Сфера застосування статті 2 Конвенції

План

1. Випадки насильницької смерті чи зникнення особи.
2. Розслідування обставин смерті та зберігання матеріалів такого розслідування.
3. Планування та проведення операцій із застосуванням сили.
4. Виключно необхідне застосування сили.
5. Застосування зброї та спецзасобів.
6. Смерть під час військової служби. Надзвичайні ситуації, бойові дії, військові навчання.
7. Загроза для життя у разі вислання (депортації, екстрадиції). Безпечність спорудження та експлуатації об'єктів.
8. Компенсація у зв'язку зі смертю (зникненням).

Теми рефератів:

1. Право на життя та смертна кара (проблеми співвідношення).

2. Стаття 3 Конвенції про захист прав і основних свобод людини і практика Європейського Суду з прав людини.
3. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (Страсбург, 4 листопада 1993 р.)
4. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання., затверджена резолюцією 39/46 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984 року.
5. Механізми компенсації за незаконне тримання під вартою.

Література до теми:

1. Буткевич В. Особливості з'ясування правового змісту ст. 3 ЄСПЛ та застосування основних стандартів. – В кн.: Європейський суд з прав людини. Судова практика. – С. 850.
2. Маланчук Б.А. Загальні положення та основні засади тлумачення права на заборону катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. – В кн.: Застосування в Україні Європейських стандартів протидії жорстокому поводженню й безкарності: науково-практичний посібник для суддів / За заг. ред. проф. Маляренка В.Т. – К.: «К.І.С», 2011. – С. 11.
3. Рішення у справі «Вергельський проти України» від 12 березня 2009 року (заява № 19312/06).
4. Рішення у справі «Любов Єфименко проти України» від 25 листопада 2010 року (заява № 75726/01).
5. Рішення у справах «Муравська проти України» від 13 листопада 2008 року (заява № 249/03) і «Мироненко проти України» від 18 лютого 2010 року (заява № 15938/02).
6. Рішення у справі «Кучерук проти України» від 6 вересня 2007 року (заява № 2570/04).
7. Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честь та гідності / за аг. ред. В.С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

2.6 Тема 6. Основні концепції статті 3 Конвенції

(2 год.)

План заняття

1. Сфера застосування ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. Види поводження, забороненого статтею 3 Конвенції.
3. Справи щодо України за статтею 3 Конвенції.
4. Проведення ефективного розслідування.

Теми рефератів:

1. Право на життя та смертна кара (проблеми співвідношення).
2. Стаття 3 Конвенції про захист прав і основних свобод людини і практика Європейського Суду з прав людини.
3. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (Страсбург, 4 листопада 1993 р.)
4. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, затверджена резолюцією 39/46 Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1984 року.
5. Механізми компенсації за незаконне тримання під вартою.

Література до теми:

1. Буткевич В. Особливості з'ясування правового змісту ст. 3 ЄСПЛ та застосування основних стандартів. – В кн.: Європейський суд з прав людини. Судова практика. – С. 850.
2. Маланчук Б.А. Загальні положення та основні засади тлумачення права на заборону катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. – В кн.: Застосування в Україні Європейських стандартів протидії жорстокому поводженню й безкарності: науково-практичний посібник для суддів / За заг. ред. проф. Маляренка В.Т. – К.: «К.І.С», 2011. – С. 11.
3. Рішення у справі «Вергельський проти України» від 12 березня 2009 року (заява № 19312/06).
4. Рішення у справі «Любов Єфименко проти України» від 25 листопада 2010 року (заява № 75726/01).
5. Рішення у справах «Муравська проти України» від 13 листопада 2008 року (заява № 249/03) і «Мироненко проти України» від 18 лютого 2010 року (заява № 15938/02).
6. Рішення у справі «Кучерук проти України» від 6 вересня 2007 року (заява № 2570/04).
7. Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честь та гідності / за аг. ред. В.С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 296 с.

2.7 Тема 7. Процедура виконання рішень ЄСПЛ в кримінальних справах

План

1. Особливості процедури виконання рішень в кримінальних справах.
2. Справедлива сатисфакція.

3. Обовязкова сила судових рішень та їх виконання.
4. Індивідуальні заходи щодо держав Сторін Конвенції.
5. Загальні заходи.
6. Особливості виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Теми рефератів:

1. Поняття та механізми вжиття державою заходів загального характеру на забезпечення виконання положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
2. Практика застосування судами Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в Україні.
3. Реалізація принципу верховенства права в практиці Європейського суду з прав людини.
4. Європейські підходи щодо визначення поняття «кримінальне обвинувачення».
5. Міжнародно-правові стандарти права особи на правову допомогу.

Література до теми:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. та додаткові протоколи, рат. Законом України від 17.07.1997 р. (зміни в назві конвенції згідно Закону України від 09.02.2006р.) // Офіційний вісник України - 2006. - №32. – Ст. 2371.
2. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч.-практ. посіб./ Т.І. Дудаш. – К.: Алерта, 2013.-368с.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р., зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 та Протоколом № 14 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року з наступними змінами. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

ДОДАТКИ

Додаток А – Питання для самоконтролю

1. Співвідношення міжнародної та національної систем захисту прав людини.
2. Місце Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у правовій системі України.
3. Приєднання України до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та відповідні правові наслідки.
4. Структура Європейського суду з прав людини.
5. Правовий статус Комітетів, Палати та Великої Палати Європейського суду з прав людини.
6. Юрисдикція Європейського суду з прав людини.
7. Характеристика діяльності Європейського суду з прав людини, його роль та значення.
8. Підстави для звернення до Європейського суду з прав людини.
9. Вимоги до заяв до Європейського суду з прав людини.
10. Підстави виключення заяв зі списку справ.
11. Роль прецедентного права при вирішенні справ Європейським судом з прав людини.
12. Види рішень Європейського суду з прав людини.
13. Порядок виконання рішень Європейського суду з прав людини.
14. Загальна характеристика Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».
15. Етапи розробки та прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та її ратифікації країнами Європи.
16. Структура Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та її загальна характеристика.
17. Застосування практики ЄСПЛ при тлумаченні загальних принципів кримінального судочинства.
18. Загальна характеристика ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
19. Каткування у контексті ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
20. Нелюдське поводження у контексті ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
21. Поводження, що принижує людську гідність, у контексті ст. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
22. Ефективне розслідування фактів катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність особи, поводження.
23. Загальна характеристика ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

24. Загальна характеристика випадків позбавлення свободи, передбачених у ч. 1 ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
25. Підстави арешту, затримання та тримання особи під вартою у контексті ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
26. Гарантії прав особи при позбавленні свободи: доступ до суду та процесуальні гарантії.
27. Право особи знати підстави арешту, затримання або тримання особи під вартою (ч. 2 ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
28. Відшкодування шкоди, завданої особі незаконним триманням її під вартою (ч. 5 ст. 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
29. Загальна характеристика ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
30. Право на справедливий судовий розгляд (ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
31. Право на доступ до суду (ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
32. Розуміння кримінального обвинувачення (ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
33. Розумні строки судового розгляду (ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
34. Незалежність та безсторонність суду як гарантія права на справедливий судовий розгляд.
35. Право на відкритий судовий розгляд (ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
36. Презумпція невинуватості у контексті ч. 2 ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
37. Принцип рівності сторін як елемент права на справедливий судовий розгляд.
38. Право особи бути проінформованою про обвинувачення (ч. 3 ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
39. Право на захист та правову допомогу в контексті ч. 3 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
40. Загальна характеристика ст. 7 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
41. Принцип призначення покарання виключно на підставі закону (ст. 7 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
42. Загальна характеристика ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
43. Право на повагу до приватного і сімейного життя.
44. Поняття приватного життя в контексті ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

45. Недоторканність житла та кореспонденції в контексті ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
46. Недоторканність кореспонденції в контексті ст. 8 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
47. Загальна характеристика ст. 13 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
48. Право на ефективні засоби правового захисту у контексті ст. 13 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
49. Протокол № 6 та № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
50. Застосування судами України Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.